

DEAN
UNIVERSITY LIBRARIES

عمادة شؤون المكتبات

Kingdom of Saudi Arabia
Ministry of Higher Education
Riyad University
RIYAD, SAUDI ARABIA

No. .... : الـرقم   Date .... : التاريخ

٤١١ر٦١
ف ٠ ع

فتح المنان في شرح مورد الظمآن للخراز ، تاليف ابن عاشر ، عبدالواحد بن أحمد - ١٠٤٠هـ .
كتب في القرن الثالث عشر الهجري تقديرا .

٣٠ ق ٢٣ س ٢٣ × ٥ر١٧ سم

نسخة حسنة ، خطها مغربي ، ناقصة الآخر

٥٨١٨ الأعلام ٤ : ٣٢٣ الازهرية ١ : ١٢٠

١- خطوط المصحف ، الكتابة ، اللغة العربية
أ- المؤلف ب- تاريخ النسخ ج- شرح مورد الظمآن د- شرح ابن عاشر على مورد الظمآن

ف ٢٧ / ١٧ / ١ هـ
١٤١٦/٩/٢

مورد الظمآن لابن عاشر الأندلسي رحمه الله
في حكم الضبط ورسم التنزيل

رقم ٣٢٥

رقم ١

٥٨١٨

بسم الله الرحمن الرحيم وصلى الله على سيدنا محمد وآله

يقول العبد الضعيف الملتجي إلى باب مولاه الغني به عمن سواه عبد الواحد بن أحمد بن علي بن عاشر الأنصاري تولى الله الكريم أعماله ومآله وبلغه من خير الدارين سوله وأمله آمين يا رب العالمين

الحمد لله الذي شرح صدورنا لما رسم في سطور ... [illegible]

[illegible]

الحمد لله العظيم المنن ومرسل الرسل بأحسن سنن ليبلغوا الرحمن العباد ويوضحوا لهم مناهج الرشاد وختم الرسالة والنبوة بخير مرسل إلى البرية محمد في الشرف الأثيل صلى الله عليه أفضل صلاة ... مالت الصبا ... [illegible]

[illegible]

منقول واسم مفعول من القطاعية للتكثير وهو بركة من خير ومن الشرعي الذي طاب ارومة نعت محمد صلى الله عليه وسلم وانتقل اباء الاصلية الكلابة نعت الكرم
وجملة صلى الله عليه وسلم خبرية في معنى الطلب ومعنى الصلاة في ابتداء الله [illegible] وما يليه يطلق على النبي [illegible] ابن مسلم في ابناء الخامس من معنى الصفة
قال الصفة بالنسبة الى الله تعالى الرحمة ومن الملائكة استغفار ومن الادميين دعاء بعضهم لبعض واستغفار وجملة تفسير الصلاة من الله بالرحمة ومن الملائكة بالاستغفار
ومن المؤمنين بالدعاء [illegible] رسول الله [illegible] عليه والله [illegible] عليه [illegible] الجزء [illegible] الكوفة وداله الطهر
اهل ابوابه [illegible] القرية [illegible] والانبياء [illegible] للكسائي قولان و والله صلى الله عليه وسلم بن هاشم [illegible]
الابنه غالب قولان وهو صلى الله عليه وسلم محمد بن عبد الله بن عبد المطلب واسمه شيبة ابن هاشم واسمه عمرو بن عبد مناف واسمه المغيرة بن قصي واسمه زيد بن كلاب
بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب و قيل الله [illegible] و صحبه اسم جمع [illegible] وجمع صاحب [illegible] كركب وراكب ومعناه هنا الصحابة وهو من اجتمع مؤمنا
محمد صلى الله عليه وسلم والاكلام جمع علم [illegible] الصحابة [illegible] والشعر [illegible] النصح [illegible] ومعنى النصح [illegible]
والنجوم [illegible] والصلاح [illegible] والكلام [illegible] مقابل الصفو [illegible] والتضرع اللهم صل على محمد وآله وصحبه [illegible]
النجوم [illegible] الكلام [illegible] انواع التربيع فـقـال رحمه الله

وبعد فاعلم ان اصل الرسم ثبت عن ذي الفهم والعلم [illegible] الشكر على الله والصلاة على رسوله صلى الله عليه وسلم [illegible]
[illegible] الفصحى [illegible] بالنظر [illegible] والرسم لغة [illegible]
الكتابة [illegible] عليه [illegible] الحروف [illegible]
والله [illegible] القراء [illegible] عليه [illegible]
[illegible] تتميما
اول اعلم ان صنعة الكتابة من اجل الصنائع [illegible] وتعلم العلوم
والحكم [illegible] صلى الله عليه وسلم [illegible] العلم بالكتابة [illegible]
يقول [illegible] العلم صيد والكتابة قيده [illegible] قيد صيودك بالحبال الموثقة [illegible]
وقوله تعالى [illegible] الكتاب [illegible] والسنة
على [illegible] الكتابة [illegible] صلى الله عليه وسلم [illegible] الله عليهم [illegible]
بالله [illegible] الكتابة [illegible] علم [illegible]
[illegible] ملست [illegible]
[illegible] الكتابة [illegible] كلام [illegible]
[illegible] اختلف [illegible] الكتابة العربية [illegible] الكتابة كلها
[illegible] صلى الله عليه وسلم [illegible] كتب [illegible] اسماعيل بن ابراهيم عليهما السلام
كتاب العرب [illegible] عن ابن عباس [illegible] اول من وضع كتاب العرب اسماعيل وضع الكتاب [illegible] بسم الله الرحمن الرحيم
[illegible] ابن عباس [illegible]
[illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] واسلم [illegible]
[illegible] عليه السلام [illegible]
[illegible] عبد الله بن عباس [illegible] الكتاب [illegible] والميم والشكل والقطع

وما يليه

وما يكتب به [illegible] صلى الله عليه وسلم [illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] الخط [illegible]
[illegible] قـال الجميع [illegible]
[illegible] والحكم [illegible] ابن [illegible] ما [illegible]
[illegible] الثلاث [illegible]
[illegible]
[illegible] الشكل [illegible]
[illegible]
[illegible] سطر بصرع [illegible] تيمنى [illegible]
[illegible] كلما هو [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ذو ازدد [illegible]
كتب وقد نقط [illegible] بنعو [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] فلف [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

الوقوف ... ووصل الحركة ... حيث لم ... الوقف عليه ... [illegible]

[illegible]

[illegible] قال: جمعه في الصحف الصديق * كما أشار عمر الفاروق * وذاك حين قتلوا مسيلمة * وانقلبت جيوشه منهزمة

[illegible] عمر بن الخطاب رضي الله عنه [illegible] رسول الله صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible] بعد رسول الله صلى الله عليه وسلم [illegible] رضي الله عنه [illegible]

[illegible]

فلا نبر

[illegible] جمع القرآن [illegible] الصحيفة كثير من المواضع [illegible] الفتح ليست صريحة [illegible]

جميع الأحرف السبعة [illegible] الكلام على الجمع [illegible] أبو بكر رضي الله عنه زيد بن ثابت [illegible] عثمان رضي الله عنه [illegible]

[illegible] النبي صلى الله عليه وسلم جمع القرآن على عهد [illegible]

[illegible] النبي صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible] رضي الله عنه أنه قال [illegible] رسول الله صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible] رضي الله عنه [illegible] الغراب [illegible] أهل الرسم [illegible]

[illegible] أمير المؤمنين [illegible] جمع [illegible]

[illegible]

قال — وبعده جرده الإمام في مصحف ليقتدي الأنام ولا يكون بعده اضطراب وطابق ما فعل الأصحاب فقصة اختلافهم شهيرة كقصة اليمامة العسيرة

أخبر أن الإمام عثمان رضي الله عنه جرد أهل الرسم [illegible]

[illegible] وكنيته أبو عمرو وقيل أبو عبد الله عثمان بن عفان بن أبي العاص بن أمية بن عبد شمس بن عبد مناف [illegible]

[illegible] بالخلافة بعد عمر بن الخطاب [illegible] اثنتي عشرة سنة [illegible] في ذي الحجة سنة [illegible] وثلاثين

[illegible]

[illegible] عثمان [illegible] القراءة [illegible]

[illegible] حفصة [illegible]

إليه بالصحف فأمر عثمان زيد بن ثابت وعبد الله بن الزبير وسعيد بن العاص وعبد الرحمن بن الحارث بن هشام فنسخوها

[illegible] وقال عثمان للرهط القرشيين الثلاثة إذا اختلفتم أنتم وزيد بن ثابت في شيء [illegible] فاكتبوه بلسان قريش فإنما نزل بلسانهم [illegible]

[illegible] رسول الله صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible] حفصة [illegible]

[illegible]

[illegible] عثمان [illegible] زيد بن ثابت [illegible] عبد الله بن الزبير [illegible] سعيد بن العاص [illegible]

[illegible]

[illegible] عثمان [illegible] أهل الشام [illegible] أهل العراق [illegible]

[illegible]

[illegible] أهل الشام [illegible] أهل العراق [illegible]

[illegible]

والشرح

[illegible]

[illegible] ابن عباس [illegible]

[illegible] عثمان [illegible]

[illegible] جمع عثمان رضي الله عنه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] رضي الله عنها [illegible]

[illegible] عثمان رضي الله عنه [illegible] حفصة [illegible] وقال الجعبري

[illegible] حفصة [illegible]

[illegible]

[illegible] الفتح [illegible] رضي الله عنه [illegible]

[illegible] عثمان رضي الله عنه [illegible] تنبيهات [illegible]

[illegible]

[illegible] الفتح [illegible] قال ابن حجر [illegible]

[illegible] إسماعيل [illegible] أبي بكر [illegible]

[illegible] عثمان [illegible]

[illegible] قلت [illegible]

[illegible]

[illegible] وأما خزيمة بن ثابت [illegible] رسول الله صلى الله عليه وسلم شهادته [illegible] الثالثة قال الجعبري [illegible]

[illegible] أبي بكر رضي الله عنه [illegible] النبي صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible]

[illegible] النبي صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible] الفتح [illegible] الثالثة قال ابن حجر [illegible]

[illegible]

[illegible]

كتب

[illegible] وأما [illegible] السبعة [illegible]

[illegible] السبعة [illegible]

[illegible] عثمان [illegible] أهل الشام [illegible] أهل العراق [illegible]

[illegible] السبعة [illegible]

[illegible] السبعة [illegible] ابو جعفر

[illegible] الجمع [illegible] السبعة [illegible]

[illegible] مشتمل على جميع الاحرف السبعة [illegible] الاجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] عليه وسلم [illegible] الكريم [illegible]

[illegible] عليه السلام [illegible]

[illegible] قلت [illegible] الجمع [illegible] السبعة [illegible]

[illegible]

الجمع

[illegible]

[illegible] السبعة [illegible]

[illegible] قلت [illegible]

[illegible] صلى الله عليه وسلم [illegible]

[illegible]

وغيره أن المراد معناه أنه أنزل على سبعة لغات لسبع قبائل أي أنه جاء بكل لغة منها وهم قريش وكنانة وأسد وهذيل وتميم وضبة وقيس ...

[illegible]

فأما ... [illegible]

علي ... [illegible]

[illegible]

فائدة [illegible]

[illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

تنبيهات [illegible]

[illegible]

الدعـ

[illegible]

[illegible]

أبو الأسود وقال عز وجل [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

والإعراب [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

اختيار ابي داود سليمان بن نجاح الله الكتاب المسمى بالتنزيل وذكر فيه رحمه الله [illegible] المقنع والعقيلة بعنوان الجملة التي اشتمل عليها [illegible]

والجملة التي اشتمل عليها المقنع والعقيلة وان كان كل منهما [illegible] قال ابو القاسم خلف بن عبد الملك بن بشكوال في كتاب الصلة سليمان بن ابي القاسم [illegible]

المؤيد هشام المؤيد بالله [illegible] وبلنسية يكنى ابا داود روى عن ابي عمر عثمان بن سعيد المقرئ [illegible]

[illegible]

قال ابو [illegible] تنبيه [illegible]

[illegible]

[illegible]

... أبي الحسن علي بن محمد المرادي البلنسي ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

الى الشيء على التعميم مبدوا انما عرفته في ادهش [illegible] الجملة [illegible] النظم [illegible] لان [illegible] الشيوع والافراد [illegible] التغيير [illegible] الاخفش

[illegible] بلا نعم جميع التراجم الخامس [illegible] النكرة [illegible] للمنوع [illegible] ضمير النكرة مع [illegible]

[illegible] الجملة [illegible] الشيوع [illegible]

[illegible] السادس من الشروع [illegible] الخصوص [illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] وعبرة اجنبية معتبرا [illegible]

[illegible]

[illegible] واعلم ان [illegible] التغيير [illegible] كلامه راجع [illegible] الجملة [illegible] التنزيل [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] التغيير [illegible]

[illegible]

[illegible] تنبيهات [illegible] التغيير [illegible]

[illegible]

[illegible] التغيير [illegible]

[illegible] الثاني [illegible] التغيير [illegible]

[illegible]

[illegible] التغيير [illegible]

[illegible] الثالث [illegible] التغيير [illegible]

[illegible] فلذا [illegible]

[illegible] التغيير [illegible]

[illegible] التغيير [illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

الى الكم

[illegible] وكلما مذكور [illegible] ما [illegible]

[illegible]

[illegible] تنبيهات [illegible]

[illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

[illegible] واعلم [illegible]

[illegible] تنبيهات [illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

[illegible] وكلما [illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

وأخرى التي [illegible] العقيلة [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

باب [illegible] في [illegible] الكتاب [illegible]

[illegible]

[illegible]

هم كشف الطاهعه على الترتيب الذي [illegible] انما نقع خلف الضمير [illegible] مثلوا باصحاب [illegible] الا انه اجمل على [illegible]
[illegible] الكوفيين [illegible] والثالث [illegible] ابعد [illegible] الترجمة [illegible]
[illegible] الكتاب [illegible] النظم [illegible] الغزالي حيث
[illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] الغزالي [illegible] **تنبيهات** الاول البسملة [illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] الكتاب [illegible] الاشكال [illegible]
[illegible] الغزالي [illegible]
[illegible] البسملة **الثالث** [illegible] الطاهعه [illegible]
[illegible]
[illegible] الغزالي [illegible]
[illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] **الثاني** [illegible]
[illegible] **الرابع** [illegible]
[illegible]
والجميع [illegible] الغزالي [illegible]
والاستعاذة [illegible]
[illegible] الطاهعه [illegible] الغزالي [illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] **تنبيهات** [illegible]
[illegible]

١٤ [illegible] الجلالة **الثالث** [illegible] الكتاب [illegible]
[illegible] الترجمة [illegible] الطاهعه [illegible]
[illegible] **الثالث** [illegible] **الرابع** [illegible]
[illegible] **الخامس** [illegible] الترجمة [illegible]
[illegible] **السادس** [illegible]
[illegible] **السابع** [illegible] الترجمة
[illegible] **الثامن** [illegible]
[illegible] **الاعراب** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **وصلى الله على سيدنا محمد** [illegible]
[illegible]
[illegible]

والبحير والمجرور والسالف والمرسنة والهيئة وكيفية والمتصرفة والغريبة والثمرة والخبيثة وشبهه ثم قال [illegible] والالفاظ [illegible]

[illegible]

قال شيخنا [illegible]

[illegible]

قلت [illegible]

[illegible]

وفي الثالث حذف النون للإضافة وفي الرابع حذف لام الكلمة او علامة الاعراب وفي السبعة [illegible] من قسم المؤنث حذف [illegible] للامر [illegible] وفي المنشآت

منه حذف [illegible] الحركة [illegible] الجمع [illegible] التنبيه الثلاث [illegible] الكلمات [illegible] الجمع [illegible]

[illegible]

اعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

تنبيهات [illegible]

اعراب [illegible]

تنبيه [illegible]

اعراب [illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible] **الإعراب** [illegible]

[illegible] **وفي الجواريين ...** [illegible]

[illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

تنبيهات [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

اعراب وعندي روايات جملة اسمية من مبتدأ وخبر ومتواترات على حذف مضاف أي ذلك روايات بدليل ان الكلام في بيان [illegible] حكاية بقول مقدرة عليه والجملات

عطف على روايات [illegible]

[illegible] قال رحمه الله ومفتح بابه للسائلين واثنية الشين بالعزو واهتدى [illegible]

للسائلين [illegible]

[illegible]

[illegible] تنبيه [illegible]

[illegible]

[illegible] واعلم [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

[illegible] في كل موضع من الكتاب [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] تنبيه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

[illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

وان

وان المراد انه خرج [illegible]

[illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

[illegible]

[illegible] قال رحمه الله وعند حذف همز [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] تنبيه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] الاعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] تنبيه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

عن ذكر الناظم من الكلمات المتصرفة بالجزم [illegible] **إعراب** [illegible]

[illegible]

[illegible]

الإعراب

[illegible]

قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

الإعراب

[illegible]

تنبيه

[illegible]

[illegible]

الإعراب

[illegible]

قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

الإعراب

[illegible]

قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

تنبيه

[illegible]

قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الإعراب

[illegible]

قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الإعراب

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الإعراب

[illegible]

الإعراب

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الإعراب

[illegible]

الإعراب

[illegible]

الإعراب

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الإعراب

[illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] تنبيه [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] تنبيه [illegible] الاعراب [illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

أي وتقدم معنى النصب ... قال رحمه الله **وحيث اصبح والبرنس كلا الضحى ثم الاضواء** [illegible]

[illegible]

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الإعراب

[illegible]

تنبيهات

[illegible]

تنبيهات

[illegible]

بلغ

[illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] **واحترز بيوم عن نائب المصدر ومع الا دا ورد اجاوامر** [illegible]

تنبيه [illegible]

الاعراب [illegible]

وكيف ازرى وكيف العولا [illegible]

تنبيه [illegible]

الاعراب [illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

تنبيه [illegible]

الاعراب [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible]

تنبيهات

[illegible]

الاعراب

[illegible]

الاعراب

[illegible]

الاعراب

[illegible]

الاعراب

[illegible]

بالنسبة

[illegible]

تنبيه

[illegible]

الاعراب

[illegible]

تنبيهات

[illegible]

الاعراب

[illegible]

وقال رحمه الله **او ان تشمه وان تظهرا تظهرون وكذا تظهرا** اخبر عن بشرح ... [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] قال رحمه الله **والحذف الجميع في التنزيل ... [illegible]**

[illegible]

تنبيه [illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الا

الالف في نحو [illegible] **قلت** [illegible]

[illegible] **الاعراب** [illegible]

[illegible] **قلت** [illegible]

[illegible] قال رحمه الله [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

الاعراب [illegible]

[illegible]

تنبيه [illegible]

[illegible]

[illegible]

تنبيه [illegible]

تنبيه [illegible]

تنبيه [illegible]

تنبيه [illegible]

تنبيه [illegible]

تنبيه [illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

[illegible]

وتكلم على الجزء الأخير وما بعده حسبما هنا ذكروا [illegible]

تنبيه [illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

الإعراب [illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible]

تنبيهات [illegible]

الإعراب [illegible]

[illegible] البيت [illegible] التشبيه [illegible] بتشبيه [illegible] التشبيه [illegible]
[illegible] التشبيه [illegible] استعارة [illegible] كلمة [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] التشبيه [illegible]
[illegible] **تنبيه** [illegible]
[illegible] البيت [illegible]
[illegible] **الإعراب** [illegible]
[illegible] التشبيه [illegible]
[illegible]
قال رحمه الله **[illegible]**
[illegible]
[illegible] **تنبيهات** [illegible]
[illegible]
[illegible] **الإعراب**
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] قال رحمه الله **وكانت لهم صور [illegible]**
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **تنبيه** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **الإعراب** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] قال رحمه الله **[illegible]**
[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]